

Hades/Pluton og først vendte tilbage til lyset, da hendes mor havde ledt efter hende over hele verden. Da Demeter blev klar over, at Zeus havde hjulpet Hades med bortførelsen, forlod hun himlen og lod misvækst brede sig over hele jorden. Under sin eftersøgning efter datteren kom hun forklædt som en gammel kvinde til Eleusis, hvor kong Keleos og dronning Metaneira tog vel imod hende og lod hende passe deres nyfødte søn. Demeters forsøg på at gøre drengen udødelig mislykkedes på grund af en emsig barnepige, og hun nøjedes derefter med at lade en anden af Keleos' sønner, kulturheroen Triptolemos, rejse verden rundt i en dragevogn, hvorfra han udsåede det første korn i hele verden. Demeter pressede nu Zeus til at lade Persefone komme tilbage til lyset, men inden hun forlod Hades' hus, lokkede han hende til at spise én eneste lille granatæblekerne. Derved blev hun bundet til Hades, men efter et opgør med Demeter bestemte Zeus, at pigen skulle være en tredjedel af året hos Hades og to tredjedele oppe hos de andre guder.

Myten har meget klare relationer til kulten for Demeter og Persefone, 'de to gudinder', i Eleusis og afspejler en agerbrugskult, hvor kornet må dø ved udsæden for at opnå nyt liv og afgrøde. De vigtigste fester for Demeter og Kore er Thesmoforiefesten og festerne i forbindelse med de eleusinske mysterier. [1.3, 1.13]

– Side 34.

Deu'kalion og 'Pyrrha, de eneste overlevende efter den syndflod, som Zeus sendte for at straffe de overmodige mennesker. Efter Prometheus' råd byggede de en båd, som reddede dem fra druknedøden. De landede på Parnassos-bjerget og skabte så menneskeslægten ved at kaste 'deres mors knogler', dvs. stenene, på jorden, bag over ryggen. Heraf opstod hhv. mænd og kvinder. Deukalions ældste søn var Hellen, stamfaren til hellenerne. Myten har påfaldende lighedspunkter med den bibelske syndflodsmyste og har som denne rødder i den babyloniske mytologi. [2.2]

Di'ana, det romerske navn på den gæske jagtgudinde Artemis.

'Dido, dronning i Karthago. I *Æneidens* 6. sang skildres hendes stormende og skæbnesvangre forelskelse i Æneas, som må forlade hende for at udføre sin egentlige opgave, at grundlægge Rom.

'Dike (gr. retfærd, lat. Justitia) er hos Hesiod sammen med Eunomia (God Lov) og Eirene (Fred) de tre horai, døtre af Zeus og Themis. Mens Themis våger over fastsat ret og rimelighed, er Dike mere specifikt knyttet til retfærdighed (og hævn) i juridisk forstand.

Dio' medes, 1 sagnkonge i Thrakien, hvis menneskeædende heste Herakles tæmmede ved at lade dem æde deres herre. [5.7.8]

2 Søn af Tydeus, konge i Argos, en af de tapreste græske helte ved Troja. [2.9, 7.5, 13.9, 13.12, 14.1]

Di'one (hunkønsform af Zeus, stamme: *Di-*), hos Homer mor til Afrodite. I historisk tid dyrkedes Dione som Zeus' hustru kun i det afslidsliggende Dodone. Andre steder havde Hera overtaget hendes rolle. [1.6]

Dio'nysos ('Zeus' søn?'), græsk gud for vegetation (særligt for vin) og for ekstase. I mytologien er han søn af Zeus og den thebanske kong Kadmos' datter Semele (en græciseret form af den thrakiske jordgudinde Zamelos), og myten om Semele og Dionysos' fødsel stammer måske oprindeligt fra Thrakien. Dionysos' navn er ikke forklaret etymologisk tilfredsstillende (den fremherskende udlægning er 'Zeus-barnet').

Grækerne mente selv, at Dionysos var kommet sent til Grækenland (se thebanske sagnkreds), men hans navn findes allerede i Linear B-tekster fra 13. årh. f.Kr. Myten gør med andre ord Dionysos, hvis kult er orgiastisk og på sin vis anarkistisk, til en evig ny og fremmed gud i græsk religion. Dionysos blev i klassisk tid dyrket overalt i Grækenland men under vidt forskellige former. I Athen blev han fejret i det tidlige forår ved land- og by-dionysierne, og de græske tragedier, komedier og satyrspil blev opført i Dionysosteatret som led i disse fester.

En særlig kultform var orgierne, hvor kvinder i en kultforening (*thiasos*) dyrkede den unge Dionysos ude i naturen på en måde, som både skræmte og fascinerede mænd, der var

forment adgang (Pentheus). Den orgiastiske kult, som fortsatte helt ned i romersk kejsertid, foregik om natten på bjerge (særligt på Parnassos). Kvinderne, kaldet mænader ('de rasende') oplevede *ekstase* ('at stå uden for sig selv') og *enthusiasmós* ('at guden sætter sig i mennesket'), og i denne orgiastiske stemning fik de uanede kræfter og blev ét med guden, i myten udtrykt ved, at kvinderne fangede og sønderrev dyr, som de fortærede rådt, i kulten praktiseret ved indtagelsen af rådt kød. I litteraturen er Dionysos og hans indflydelse på mennesket skildret stærkt af Euripides i *Bacchantinderne* (405 f.Kr.).

Dionysos ledsages af satyrer og silener, begge fabelvæsner med hesteører og -hale og med en kæmpemæssig fallos, et af symbolerne på Dionysos som gud for universel potens, frugtbarhed og seksualdrift.

Hos romerne dyrkedes han under navnet Bacchus i de orgiastiske bacchanalier.

For modsætningen mellem livsholdninger styret af drift og intellekt har Nietzsche skabt begrebsparret apollinsk-dionysisk. [6.6]

Dios' kurerne ('Zeus-sønnerne'), Kastor og Polydeukes (lat. Pollux), Ledas sønner. I nogle myter er Zeus far til begge, i andre er Ledas mand Tyndareos far til Kastor, som derfor er dødelig. De optræder i flere sagnkredse (den kalydoniske jagt, argonauterne, Theseus), men kendtest er deres kamp med fætrene Idas og Lynkeus om fælles bytte. Kastor faldt, men Polydeukes bad Zeus om altid at måtte være sammen med sin bror, og herefter levede de skiftevis i underværdenen og på himlen som morgen- og aftenstjernen.

Dioskurerne kaldes ofte 'Frelserne' og viser sig i sanktelmsild eller som lysende stjerner for søfolk i nød, og soldater ser dem fare gennem luften med deres heste for at bringe hæren sejr.

Det guddommelige brødrepar, indbegrebet af ungdom og mandsmod, har muligvis rødder i den indoeuropæiske gudekreds. Kastor og Polydeukes dyrkedes overalt i Grækenland (særlig på Peloponnes) og hjalp efter traditionen romerne i 499 f.Kr., hvorefter de fik et tempel på Forum Romanum. [9.8]

'Dirke, Amfions og Zethos' onde stedmor, senere forvandlet til en flod ved Theben. [6.13]

'Dolon, græker ved Troja. [13.9]

'Doros, søn af Hellen og sønnesøn af Deukalion, stamfar til den doriske stamme i Vestgrækenland og på Peloponnes. [2.3]

dry'ader, 'ege-piger', naturguddomme, som bor inde i træer. Modsat andre nymfer er dryaderne navnløse, men iflg. den homeriske *Aphroditehymne* er den enkelte dryades liv afhængigt af træets liv: fældes det, dør hun.

'Dryas, en af heltene ved den kalydoniske jagt. [2.8]

E

E'chidna ('slange'), et kvindeligt monster. Hun har ingen selvstændig mytologi, men lever en skyggetilværelse som mor til diverse skrækindjagende udyr, bl.a. Kerberos.

Echo ('genlyd') græsk bjergnymfe, det personificerede ekko. To litterære myter fortæller, hvorfor hun kun har stemmen tilbage: Echo afslog Pans tilnærmelser og blev sønderrevet af den forsmåede elsker. Ovids gendigtning er mere raffineret: Hun havde holdt Hera/Juno hen med snak, mens Zeus/Jupiter havde en affære med en anden nymfe, og hendes straf blev, at hun kun kan gentage andre; senere tæredes hun hen i ulykkelig kærlighed til Narkissos, og nu er kun stemmen tilbage.

Efi'altos, en af aloaderne; den anden er Otos. [2.4]

Eilei'thyia, gudinde for fødsel. Sommetider blev hun opfattet som en selvstændig gudinde (ofte afbildet som to kvinder med vinger), men som regel var Eileithyia blot et tilnavn til Hera som hjælper for kvinder i barselsnød. [1.6]

Ei'rene ('fred'), den personificerede, lykkebringende fred, en af horaerne. I Aristofanes' komedie *Freden* (422 f.Kr.) forlader hun jorden i vrede over Athens og Spartas militære vanvid i Den peloponnesiske Krig. Kun den snusfornuftige helt, bonden Trygaios, kan få hende til at ændre mening, og ved hendes genkomst